

07.05.2018

Asia/45

§ 317

Valtuutettu Arja Karhuvaaran toivomusponsi ikäihmisten yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittämistä asumisstrategiseksi painopisteeksi

HEL 2017-006402 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus päätti merkitä tiedoksi selvityksen kaupunginvaltuuston 17.5.2017 hyväksymän toivomusponnen (Arja Karhuvaara) johdosta tehdyistä toimenpiteistä ja toimittaa selvityksen ponnen ehdottajalle sekä tiedoksi muille valtuutetuille.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Mari Randell, asunto-ohjelmapäällikkö, puhelin: 310 25823
mari.randell(a)hel.fi

Liitteet

1 Karhuvaara Arja, toivomusponsi 1, Kvsto 17.5.2017 asia 8

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ponnen ehdottaja

Otteen liitteet
Esitysteksti

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Merkitessään 17.5.2017 Kotikaupunkina Helsinki 2016 -ohjelman seurantaraporttia 2017 tiedoksi, kaupunginvaltuusto hyväksyi samalla seuraavan toivomusponnen:

”Merkitessään tiedoksi AM-toteutusohjelman seurantaraportin kaupunginvaltuusto edellyttää, että selvitetään mahdollisuus nostaa ikäihmisten yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittäminen yhdessä myös alueitaisten toimijoiden kanssa tulevan valtuustokauden yhdeksi asumisstrategiseksi painopistealueeksi.” (Arja Karhuvaara)

Hallintosäännön 30 luvun 14 §:n mukaan kaupunginhallituksen on toimitettava ponnien ehdottajalle kirjallinen selvitys toivomusponnen johdosta tehdyistä toimenpiteistä viimeistään vuoden kuluttua ponnien hyväksymisestä. Selvitys on toimitettava erikseen tiedoksi muille valtuutetuille.

Esittelijä toteaa, että ponnesta on saatu lausunnot kaupunkiympäristölautakunnalta sekä sosiaali- ja terveyslautakunnalta.

Viitaten saatuihin lausuntoihin esittelijä toteaa, että kaupunki on edistänyt aktiivisesti ikääntyvien monipuolisten asumisratkaisujen ja yhteisöllisyyden muotojen mahdollistamista ja kehittämistä. Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmaan 2016 on sisällytetty tavoite ikäihmisten asumiselle. Tavoitteen mukaan ikäihmisille kohdennettuja asumisvaihtoehtoja toteutetaan kaikkiin hallinta- ja rahoitusmuotoihin sekä lisäksi esteettömiä asumisvaihtoehtoja lisätään täydennysrakentamisalueella. Ympäristöministeriön johdolla laaditun Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman tavoitteet on huomioitu Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelman 2016 valmistelussa ja tavoitteiden toteuttamisessa.

Helsingin kaupunginvaltuusto hyväksyi 27.9.2017 kaupunkistrategian Maailman toimivin kaupunki. Strategiaassa todetaan, että Helsinki vahvistaa ikääntyneiden toimintakykyä Stadin ikäohjelman mukaisesti ja kiinnittää erityistä huomiota ikääntyvien mahdollisuuksiin elää kokemusrikasta elämää. Stadin ikäohjelman verkostossa on toiminut lähtökohtaisesti asumista -ryhmä, joka edisti asumiseen liittyvää tiedottamista ja neuvontaa, esteettömän asumisen toteuttamista ja asumisen vaihtoehtojen kehittämistä.

Kaupunki on viime vuosina halunnut mahdollistaa ikäihmisille suunnattujen asuntokohteiden rakentamisen luovuttamalla tontteja ikäihmisten ryhmärakennuttamishankkeeseen sekä eri toimijoiden valtion tukemien vuokra-asuntojen ja asumisoikeusasuntojen toteuttamiseen. Jätkäsäaren Sukupolvien kortteli sekä Aktiiviset Seniorit ry:n ryhmärakennuttamiskohteet ovat esimerkkejä viime vuosina toteutetuista ikääntyvien asumisen uusista ratkaisuista. Helsingin kaupunki omistaa ikäihmisille suunnattuja sekä valtion tukemia että vapaarahoitteisia vuokra-asuntoja ja lisäksi asumisoikeusasuntoja.

Yhteisöllinen asuminen merkitsee erilaisia asioita riippuen henkilöstä. Kaupunki on halunnut mahdollistaa monenlaiset yhteisöllisyyden muodot, esimerkiksi asuinrakennusten yhteistilat, ikäihmisten ryhmärakennuttaminen sekä toimijoiden valtion tukema vuokra-asuntotuotanto yhteisökoordinaattoreineen. Sosiaali- ja terveystoimialalla tuetaan "Ageing in Place" -ajattelua, jonka mukaan ihminen voi vanheta omas-

sa kotiympäristössään. Asuinpaikan pysyvyydellä voidaan vahvistaa itsenäistä elämää, riippumattomuutta ja sosiaalisen tuen saamisen mahdollisuuksia myös toimintakyvyn heiketessä. Helsingin kaupungin eri puolilla sijaitsevat monipuoliset palvelukeskukset tarjoavat toimintaa ja tukea kotona asuville ikääntyneille. Lisäksi sosiaali- ja terveystoimen yhdyskuntatyössä yhteisöllisyyttä luodaan esimerkiksi naapurustopiiri-toiminnan avulla. Edellä mainitut toiminnot tukevat yhteisöllisyyttä oman kodin läheisyydessä.

Ikääntyneillä on erilaiset arvot, asenteet sekä erilaiset sosioekonomiset taustat ja asumisen tarpeet, jonka vuoksi kaupunki on halunnut mahdollistaa erilaisen yhteisöllisen toiminnan ja asumisen ratkaisut. Yhteisöllinen toiminta vaatii alueen ihmisten omaa aktiivisuutta, jota kaupunki tai muu toimija voi olla tukemassa.

Kaupunki seuraa aktiivisesti ikäihmisten asumisratkaisujen kehittymistä Suomessa ja maailmalla. Kaupunki luovuttaa tulevaisuudessakin asuntontteja ikäihmisille suunnattuun tuotantoon. Tonttien luovutuksissa huomioidaan kaikki hallintamuodot ja asumisen ratkaisut, jotta ikäihmisillä on tulotasosta ja tausta riippumatta mahdollisuus halutessaan haakeutua omaan elämäntilanteeseen sopivaan ikäihmisille suunnattuun asuntokohteeseen.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Mari Randell, asunto-ohjelmapäällikkö, puhelin: 310 25823
mari.randell(a)hel.fi

Liitteet

1 Karhuvaara Arja, toivomusponsi 1, Kvsto 17.5.2017 asia 8

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote
Ponnen ehdottaja

Otteen liitteet
Esitysteksti

Päätöshistoria

Kaupunkiympäristölautakunta 28.11.2017 § 261

HEL 2017-006402 T 00 00 03

Lausunto

Kaupunkiympäristölautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Väestön ikääntyminen

Vuonna 2030 maassamme on Tilastokeskuksen ennusteiden mukaan noin 1,5 miljoonaa yli 65-vuotiasta asukasta. Ikärakenteen muutos on erittäin nopea ja se vaikuttaa suoraan asumiseen. Viimeisimmän väestöennusteen mukaan myös Helsingin väestön ikärakenne tulee muuttumaan merkittävästi seuraavien vuosikymmenien aikana. 65-74-vuotiaiden määrä on jo useita vuosia ollut jyrkässä kasvussa, ja heidän määränsä tulee kasvamaan vuoteen 2020 mennessä. Ikäryhmään 75-84 kuuluvien määrä tulee kasvamaan yli 60 % nykyisestä 2020-luvun loppuun mennessä. Jyrkin kasvuvaihe ajoittuu vuosille 2018-2027. Yli 85-vuotiaiden määrä tulee vuoteen 2040 olemaan ennusteen mukaan lähes 2.5-kertainen nykyiseen verrattuna.

Väestön ikääntyminen asettaa erityisvaatimuksia asumisen suunnittelulle erilaisten muistisairauksien ja muun palvelutarpeen kasvaessa. Asuntokanta muuttuu hyvin hitaasti ja siksi on tärkeää, että tulevaan muutokseen varaudutaan ennakolta.

Ikääntyneiden asumisen kehittäminen

Viime vuosina valtion asuntopolitiikan yhtenä keskeisenä painopistealueena asunnottomuuden ehkäisemisen ohella on ollut ikääntyneiden asuminen. Ympäristöministeriön johdolla on poikkihallinnollisena yhteistyönä laadittu Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelma vuosille 2013-2017. Valtion asuntopoliittisin toimenpitein on pyritty varmistamaan, että ikääntyneet voivat asua turvallisesti kodeissaan mahdollisimman pitkään toimintakyvystä tai varallisuudesta riippumatta.

Hyvät asuinolot myöhentävät ja jopa ehkäisevät siirtymistä palvelu-asumiseen ja kalliiseen laitoshoitoon. Ikääntyneiden asumisen kannalta erityisen tärkeää on kehittää asumista paikallisista lähtökohdista ja osallistaa ikääntyneet asumiseen ja elinympäristöihin liittyvään suunnitteluun ja päätöksentekoon. Kunnilla on merkittävä rooli asumisen yhteisöllisyyden ja toiminnan ohjaamisessa ja kehittämisessä. Helsingin kaupungin Stadin ikäohjelma on ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvueluista säädetyn lain mukainen toimeenpanosuunnitelma Helsingissä. Tavoitteena on kohentaa ikääntyneiden asumista ja lisätä kotona asumisen mahdolli-

suuksia sekä lisätä ikääntyneiden mahdollisuuksia liikkumiseen, liikuntaan ja arkiaktiivisuuteen.

Käynnissä oleva Sote -uudistus hakee vielä lopullista muotoaan, mutta lähtökohtana on, että vastuu sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä siirtyy kunnilta maakunnille. Ikääntyneiden kohdalla tämä tarkoittaa, että asumispalvelut, laitoshoidon ja kotipalvelut järjestäisi jatkossa maakunta. Kuntien tehtävänä on edelleenkin asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, ja tässä roolissa kunnat huolehtivat myös tulevaisuudessa ikääntyneiden asuinolojen parantamisesta.

Yhteisöllisyys ikääntyneiden asumisessa

Asumisen yhtenä vaihtoehtona ovat yhteisöasuminen ja muunlaiset yhteisöllisyyttä tukevat asumisen muodot. Ikääntyneille yhteisöllinen asuminen tarjoaa vaihtoehdon turvalliseen ja mielekkääseen asumiseen. Yhteisöllinen toiminta edistää osallisuutta yhteisössä, lisää sosiaalisia kontakteja ja vähentää yksinäisyyden ja turvattomuuden tunnetta.

Yhteisöllisyyden synnyttäminen pohjautuu uudentyyppisille toimintatavoille sekä aidolle yhteistyölle asuinalueiden asukkaiden ja julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa, eikä se välttämättä vaadi suuria investointeja. Asuinalueen yhteisöllisyyttä voidaan lisätä mm. avaamalla palvelutalojen yhteistiloja ja toimintaa muille asukkaille ja toimijoille.

Yhteisöllisiä asumisratkaisuja Helsingissä

Helsingissä yhden mahdollisuuden ikäihmisten yhteisölliseen toimintaan tarjoavat kaupungin eri alueilla sijaitsevat Helsingin kaupungin monipuoliset palvelukeskukset. Palvelukeskukset tukevat toiminnallaan kotona asuvia ikääntyneitä ja tarjoavat ympärivuorokautista palveluasumista. Palvelukeskusten läheisyyteen on rakennettu ikäihmisille suunnattuja kaupungin vuokra-asuntoja ja näitä pyritään edelleen lisäämään.

Ikääntyneiden itsenäistä asumista voidaan tukea myös kaavoituksella ja tontinluovutuksella. Esimerkiksi Helsingin Jätkäsaaren kehitetty Sukupolvien kortteli tarjoaa asumista ja palveluita kaiken ikäisille. Palvelukorttelit yhdistävät erilaisia asumismuotoja, kuten yhteisöasumista, itsenäistä senioriasumista ja palveluasumista. Palvelukorttelissa asuvat voivat hyödyntää korttelin lähipalveluja, kuten ruokailu- ja siivouspalveluja sekä liikunta- ja virkistysmahdollisuuksia. Palvelukortteli voi olla yksittäinen rakennus tai verkostomainen kortteli, jossa hyödynnetään paikallisten toimijoiden palveluita ja olemassa olevaa asuntokantaa.

Suomessa nopeimmin näyttävät lisääntyvän vapaamuotoiset yhteisöllisen asumisen muodot, joissa rakennuttajana ja toimijana on joko yhdistys tai yleishyödyllinen yritys, esimerkiksi Aktiiviset Seniorit ry, jonka tehtävänä on ikääntyneiden asumisen kehittäminen. Yhdistys on toteuttanut tähän mennessä kaksi omaa rakennushanketta, As Oy Hgin Lopukirin Arabianrantaan ja as Oy Hgin Kotisataman Kalasatamaan. Näissä taloissa asukkaat omistavat asunto-osakkeensa. Aktiiviset Seniorit ry on jättänyt Helsinkiin tonttihakemuksen jo kolmannelta ikääntyneiden yhteisöllisestä kerrostalosta.

Lisäksi asuinalueilla on erilaisia kolmannen sektorin toimijoita ja eriaseteisia kokeiluja, jotka mahdollistavat ikääntyneen kotona asumista. Näiden toimintaa tuetaan esim. Veikkaus Oy:n varoista. Ruotsissa on hyviä kokemuksia kokeiluista, joissa kaupungin vuokra-asuntoyhtiö tarjoaa ikääntyneille yhteisöllistä asumista. Hyviä malleja löytyy myös Tanskasta ja Hollannista. Periaatteessa vastaava kokeilu olisi mahdollista toteuttaa Helsingissäkin, edellyttäen että, löytyy joukko aktiivisia, yhteisasumisesta kiinnostuneita ikäihmisiä.

Yhteenveto

Ikääntyneiden väestönosan kasvu ja asumismielitymyksien eriytyminen ovat paitsi tällä hetkellä, niin myös tulevaisuudessa yksi keskeisistä haasteista yhteiskunta- ja asuntopolitiikalle. Tavoitteena on tukea ikääntyneiden asumista omissa kodeissaan mahdollisimman pitkään. Tässä erilaisilla uusilla asumisratkaisuilla ja yhteisöllisyydellä tulee olemaan yhä keskeisempi rooli. Asumisratkaisuja kehitettäessä on kuitenkin muistettava, etteivät ikääntyneet muodosta homogeenista, yhtenäistä väestöryhmää, vaan heillä on erilaiset arvot, asenteet sekä erilaiset sosioekonomiset taustat ja asumisen tarpeet. Kaupunki tai kolmas sektori voivat toimia erilaisen yhteisöllisen toiminnan tai asumisen mahdollistajana, mutta viime kädessä kyse on kuitenkin alueen ihmisten omasta aktiivisuudesta. Yhteisöllisyyden synnyttäminen ulkopuolelta onnistuu harvoin. Yhteisöllisen asumismuodon tarjonnan kasvu lisäisi asumisvaihtoehtoja ja parantaisi ikääntyneiden asumisen laatua toivotulla tavalla. Ikääntyneiden asuminen ja yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittäminen ovat väistämättä yksi keskeisistä asumisen painopistealueista tulevallakin valtuustokaudella.

Esittelijä

kaupunkiympäristön toimialajohtaja
Mikko Aho

Lisätiedot

Merja Liski, yksikön päällikkö, puhelin: 310 34184
merja.liski(a)hel.fi

Marjaana Santala, lakimies, puhelin: 310 34108
marjaana.santala(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 10.10.2017 § 261

HEL 2017-006402 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Arja Karhuvaaran ikäihmisten yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittämisen nostamista yhdeksi asumisstrategiseksi painopistealueeksi koskevaan toivomusponteen seuraavan lausunnon:

”Ikääntyneiden asumisen kehittämisohjelman tavoitteet vuosille 2013–2017 on sisällytetty Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmaan. Ohjelma hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa kesällä 2016. Ohjelman tavoitteiden toteutumista seurataan vuosittain. Seurantareportti käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 17.5.2017.

Keskeisten toimijoiden yhteistyöverkostona toimii AM (Asumisen ja maankäytön toteutusohjelman) -sihteeristö, jonka tehtävänä on varmistaa Helsingin asunto-ohjelman tavoitteiden toteutuminen myös ikääntyneiden kohdalla. Toiminnasta vastaa kaupunginkanslia ja mukana on edustus kaupunkiympäristön toimialan eri palvelukokonaisuuksista ja Helsingin kaupungin asunnot Oy:stä (Heka). Asumisen eri vaihtoehtojen järjestäminen ei ole ensisijaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa, vaikka myös asuminen huomioidaan sosiaali- ja terveystalvelujen ohjauksessa ja neuvonnassa.

AM-sihteeristö oli edustettuna Stadin ikäohjelman verkoston lähtöä asumista -ryhmässä. Ryhmän toimintaan osallistuivat sosiaali- ja terveystoimen, järjestöjen, palvelukeskusten asiakasneuvostojen ja vanhusneuvoston edustajat. Ryhmä edisti osaltaan asumiseen liittyvää tiedottamista ja neuvontaa, esteettömän asumisen toteuttamista ja asumisen vaihtoehtojen kehittämistä. Verkoston toiminta päättyi keväällä 2017.

Yhteisöllisten asumisratkaisujen kehittäminen yhdeksi asumisen vaihtoehdoksi myös ikääntyneille on kannatettavaa. Asumiseen liittyvät asiat ovat ikääntyneiden elämässä keskeisiä, koska kodin ja sen lähiympäristön merkitys korostuvat toimintakyvyn heikentyessä. Toimialalla tuetaan ”Ageing in place” - ajattelua, jonka mukaan ihminen voi vanheta omassa kotiympäristössään. Asuinpaikan pysyvyys vahvistaa itsenäistä elämää, riippumattomuutta ja sosiaalisen tuen saamisen mahdollisuuksia silloinkin, kun oma toimintakyky heikkenee. Tärkeää on huolehtia fyysisen asuinympäristön rinnalla vanhenevan ihmisen toiminnallisesta ja psykososiaalisesta ympäristöstä. Tämä voi tarkoittaa

esimerkiksi erilaisten yhteisöllisten toimintamuotojen kehittämistä normaaliasumisen yhteyteen.

Sosiaali- ja terveystoimen yhdyskuntatyössä yhteisöllisyyttä luodaan mm. naapuruuspiiritoiminnan avulla. Setlementtiasuntojen asumismalli rakentuu yhteisökoordinaattoritoiminnan varaan. Sen on todettu pienentävän julkistalouden kustannuspaineita pienentämällä asukkaiden riskiä joutua asunnottomiksi ja syrjäytyä, sekä vähentämällä ikäihmisten palvelutarvetta. Stadin ikäohjelma -verkostossa on ehdotettu yhteisökoordinaattorimallin kehittämistä kaupungin omissa kohteissa. Sosiaali- ja terveystoimiala kannattaa mallin edelleen kehittämistä.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Asumisella ja asuinympäristöllä on vaikutusta ihmisen terveyteen ja hyvinvointiin. Asumisen eri vaihtoehdot ja valinnan mahdollisuudet lisäävät ikääntyneiden terveyttä ja hyvinvointia. Yhteisöllinen asuminen voi lisätä vuorovaikutusta ja kanssakäymistä, jolloin elämänlaatu paranee yhteisöllisyyttä arvostavalla henkilöllä.”

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Pirkko Suppanen, projektisuunnittelija, puhelin: 310 43895
pirkko.suppanen(a)hel.fi